

Comité français des Sciences historiques: Vingt-cinq ans de recherche historique en France (1940-1965) I-II (med fortløbende paginering). Volumes offerts par le Centre national de la Recherche scientifique [1965]. lxiv + 519 s. 40 F.

Værket blev udarbejdet til og uddelt på den internationale historikerkongres i Wien. Bind I indeholder en indledning om den aktuelle franske historieforskning, en udførlig beskrivelse af den højere uddannelse i faget ved og udenfor universiteterne (formodentlig nu forældet) samt af forskningens organisation og hjælpemidler, med oplysninger om de 75 vigtigste forskningsinstitutioner og en liste over 90 tidsskrifter, hvori kun de 13 største lokalhistoriske er medtaget. Bind II er en bibliografi over 6460 selvstændige skrifter der er udkommet fra 1940 til sommeren 1964. Tidsskriftafhandlinger er altså ikke medtaget, mens forfattere af forord til andres bøger omhyggeligt anføres. Det meste af dette er nyttigt til orientering og godt at slå op i, men indledningen, *L'Historiographie française contemporaine: tendances et réalisations*, er i høj grad læseværdig. Jean Glénisson, en af udgiverne af de pavelige middelalderbreve vedrørende Frankrig, giver her på et halvthundrede sider en såvidt en udenforstående kan skønne i det store og hele vellykket, omend en smule ensidig karakteristik af det kvarte århundredes franske historieforskning, med hovedvægten på Annaleskredsen og dens medkæmpere. Læsere der er fortrolige med Lucien Febvres *Combats pour l'histoire* (som Jean Glénisson citerer flittigt) og Marc Blochs *Apologie pour l'histoire* vil kende en del af synspunkterne; mange af dem forekommer os nu så selvfølgelig at vi har glemt hvorfra vi har dem. Men Jean Glénisson fremstiller dem overskueligt, med tydelig sympati, men ikke helt uden kritik, og han gør et forsøg på at sætte den nye retning ind i en historiografisk sammenhæng. Det er ikke lykkedes helt. Han hævder at kontinuitet og en rolig udvikling karakteriserer de sidste hundrede års franske historiografi, men det fremgår ikke af hans redegørelse, selv om han gør det klart at Annalesskolen har forbindelse med Henri Berr, den historiske synteses talsmand, og at de gamles kritiske metode stadig gælder, hvad bl. a. Georges Lefebvre har betonet. At forf. fremhæver skolens fællestræk på bekostning af forskellen mellem dens højtbegavede ledere, er derimod rimeligt i en så kortfattet fremstilling, og han vedgår det selv.

Bevægelsen begyndte i 1920'erne. 1929 grundlagde Marc Bloch og Lucien Febvre tidsskriftet *Annales d'histoire économique et sociale* som organ for kampen mod den herskende politiske historie, *histoire événementielle*, *positiviste*, mod de lærde udgiverarbejder og detailundersøgelser og mod den historieteori, som har fået sit klareste udtryk i Langlois' og Seignobos' *Introduction aux études historiques* (1898). De blev på flere punkter støttet af forskere udenfor gruppen, først og fremmest Georges Lefebvre. Omkring 1940 havde den nye retning iflg. forf. sejret, og nu dominerer den i det mindste set udefra fransk historieforskning. Dens førstemand er Fernand Braudel, dens organ *Annales*, siden 1946 med undertitlen *Économies. Sociétés. Civilisations*, og dens hovedsæde den 1949 grundlagte VI. sektion under *École pratique des Hautes Études*. Sektionen er vokset med rivende hast og er nu delt i talrige forskningscentre for alle mulige grene af samfundsvidenskaberne, økonomisk og social historie, sociologi, psykologi, etnologi, for studier af massekommunikation, af en lang række ikke-europæiske kulturområder o. s. v.

Efter sejren har bevægelsen tabt en del af sin oprindelige aggressivitet og urimeligt polemiske holdning mod betydelige historikere af anden observans, og nogle af Lucien Febvres mest outrerede synspunkter får nu næppe stor tilslutning. Det er symptomatisk at Braudel har opgivet hans krav om at historien skal dominere *les sciences de l'homme*. Braudel ønsker i stedet at historien under det nære samarbejde mellem disse videnskaber skal give de andre sans for den historiske tid, et begreb han har analyseret i *Histoire et sciences sociales, la longue durée* (Annales 1958), et af Annalesskolens interessanteste bidrag til historieteorien. Men mange af skolens fællestræk er i hovedsagen bevaret: relativismen, som Lucien Febvre gav et tilspidset udtryk (»historien eksisterer ikke, der eksisterer kun historikere«), reaktionen mod det gamle objektivitetsbegreb og mod den gamle teoretiske adskillelse mellem de »sikre kendsgerninger« og deres bearbejdelse, fortolkningens og hypotesens fremtrædende plads i teori og praxis. Man interesserer sig for konjunkturer og strukturer, og inspireret af François Simiand og tildels af Marx lægger man i det hele taget megen, ofte overvejende vægt på økonomisk og social historie; den sidste indbefatter studiet af kollektive meninger og psykiske holdninger samt kollektiv politisk adfærd. Men man tror ikke på en ensidig økonomisk determinisme eller på at en anden enkelt faktor bestemmer det historiske forløb, og man tillægger frie menneskelige handlinger en vis ikke ubetydelig indflydelse. Det udelukker at man opfatter den historiske udvikling som lovbundet, og Annalesskolen bliver angrebet fra marxistisk hold for sin relativisme og »idealisme« (forf. gør iøvrigt opmærksom på at meget få fremtrædende historikere er marxister). I princippet anerkender skolen en vekselvirkning mellem politiske, kulturelle, økonomiske og sociale faktorer, og vil i sine forklaringer og syntese tage hensyn til dem alle. Det forudsætter at man – således som allerede Henri Berr ønskede – samarbejder med de andre samfundsvidenskaber, og det er da især nødvendigt hvis man følger Braudel og gør hele kulturer, deres udvikling og sammenspil til det egentlige studieobjekt. Kontakter er også etableret, ikke mindst i sektion VI. Det er iøvrigt karakteristisk for fransk historieforskning at forbindelsen med geografi er relativt gammel, med økonomi relativt ny.

Mod skolens ensidige forkærlighed for den historiske syntese (som er tydeligere i dens teori end i dens publikationer) og dens nedladende holdning til lærde udgiverarbejder og detailstudier, har Georges Lefebvre og andre forlængst protesteret, og behovet for nye kildeudgaver anerkendes nu almindeligt, ikke mindst af middelalderforskere og socialhistorikere og økonomiske historikere som Labrousse. Men på andre punkter har skolen en opfattelse som anmelderen finder uheldig og skadelig. Lucien Febvre og hans disciple taler meget om at man skal studere »mennesket«, der ustandselig ændrer sig fra kulturepoke til kulturepoke; men det betyder mennesket som gruppevæsen. For skolen som helhed og navnlig for dem der ser historien under Braudels store synsvinkel har den enkelte personlighed og de politiske begivenheder i almindelighed ringe interesse. I hvert fald i teorien. I praxis er det svært for en historiker altid at holde sig køligt på afstand af de enkelte mennesker man møder i kilderne, og forf. minder om at Braudel og især Lucien Febvre trods teorien er stærkt optaget af enkelte historiske personer og deres psykologi. Det urimelige i med vort slægtleds erfaringer i tankerne at reducere individernes og de politiske handlingers

betydning næsten *ad nullum* har også fremkaldt en reaktion. Forf. nævner en artikel af Bernard Guenée i *Revue historique* bd. 232 (1964). Men de som ønsker fyldigere besked om hvordan betydelige forskere i Frankrig nu tænker om disse ting, gør klogt i også at læse J.-B. Duroselles afsnit i hans og Renouvins *Introduction à l'histoire des relations internationales* (1964) eller Raymond Arons *Dimensions de la conscience historique* (4. udg. 1964). Også hos H.-I. Marrou, hvis historieteori på hovedpunkter står Annalesskolens nær, kan man finde værdifulde kritiske bemærkninger (*De la connaissance historique*, 4. udg. 1964). Han fremhæver bl. a. at reaktionen mod den gamle *histoire événementielle* er et generelt fænomen, begyndt før Annalesskolen og ikke begrænset til Frankrig. Alligevel har skolens bedste mænd fremført dens frugtbareste synspunkter så begejstret, veltalende og overbevisende, at nogle af os betragter den som det mest inspirerende fænomen indenfor europæisk historieforskning i vor tid.

POVL BAGGE

Tools and Tillage. A Journal on the History of the Implements of Cultivation and other Agricultural Processes. Edited by AXEL STEENBERG, ALEXANDER FENTON and GRITH LERCHE. Copenhagen, G. E. C. Gad. Vol. I:1.1968. 64 ss. Ill. Subskription 3 \$.

Det er professor Steensbergs International Secretariat for Research on the History of Agricultural Implements i Brede, der sammen med Videnskabernes Selskabs kommission til udforskning af landbrugsredskabernes og agerstrukturernes historie (L. L. Hammerich, Fridlev Skrubbeltrang, Axel Steensberg, J. Troels-Smith) har påbegyndt udgivelsen af ovennævnte engelsk- og tysk-sprogede tidsskrift.

Det foreliggende første hefte beskæftiger sig overvejende med plovhistorie – se især František Šach's klassifikation af førindustrielle plove og Ulrich Bentzien's rapport om arbejdet med at tilvejebringe en international plovbibliografi – men efter planen skal tidsskriftet bringe orientering om udforskningen af såvel landbrugsredskaber som agersystemer og agerdykningsmetoder m. v. i alle aspekter, også f. eks. de filologiske. Det er hensigten på disse felter at bringe stof fra alle verdensdele (og alle perioder), men dog først og fremmest at behandle emner med relation til Europa.

Tools and Tillage tilsigter på et specielt område at bygge bro mellem mange videnskaber. Man må oprigtigt håbe, at det vil lykkes at få specialister fra et flertal af dem i tale. Der har længe været behov for et tidsskrift, der kunne tage denne opgave op.

SVEND GISSEL

M. J. C. VILE: *Constitutionalism and the Separation of Powers*. Oxford, Clarendon Press, 1967. vii + 359 s. 50 sh.

M. J. C. Vile er en af Englands ledende amerikanister og har i denne bog påtaget sig at give hvad han beskeden kaldet et overblik over udviklingen af de forskellige magtadskillelseteorier i 17., 18. og 19. aarhundrede, efter først at